

Llevant

Quinzenari portaveu de l'Associació "Minerva,"-Defensor dels interessos morals i materials d'Artá i sa Comarca

Redacció i Administració	Dels treballs publicats ne son responsables els autors	PREUS	Se paga
Quatre Cantons, 3 * ARTÁ	NO'S TORNEN ELS ORIGINALS	ESpanya. { Trimestre. . . 0'50 Ptas. Any. 2'00 »	a
Any I	Artá (Mallorca) 16 de Juriol de 1917	ESTRANGER Doble.	la bastreta.
			Núm. 13

Els locals-escoles

Estam a punt de construir les escoles i encare se parla de si s'han de fer a fora o a dins es poble, i mentres uns son partidaris de lo que la moderna pedagogia aconsella, altres n'hi ha qui pensen lo contrari, que s'ha de cercar un solar dins la vila i allà construir l'edifici.

Es estrany que en el temps que correm e-hi hagi qui, amb aquesta qnèstió tant debatuda i fora cap dubta ja aclarida, pensi, seguint els antics, amb construir escoles magatzems de alumnes, que axó ve a esser, una escola sense patis, sense jardins i sense dependències auxiliars, que podran esser signades i aconsiades amb extrem si voleu (cuina sala per malalts) però, algunes de les quals son tan necessaries que la seva falta a un edifici escolar produiría el mateix efecte que si an el mestre se li llevás la ma endreta.

Semblava que, imitant lo que fan a Alemanya, Suïssa, Belgica, França, etc i aplicant-ho an el nostre modo d'esser, poriem estar satisfets de les obres escolars, però, una qnèstió d'economia, i la suposició de que en el poble no li agradarà l'escola a fora, han posat en parill els plans aconsejats.

Provem de refutar aquestes consideracions dels qui pensen amb les escoles interurbanes: Un solar a dins la vila sempre es mes car que a defora, però, dona la coincidència que l'Ajuntament se troba en possessió d'uns solars que se creu podien servir an aquell fi; i efectivament, si bastassen no'n parlaríem mes, però son petits i a no esser adquirint algunes finques confrontants per gonyar axamplitut i independència, no es possible habilitarlos perque no e-hi caben jardins ni casi pati, ademés de que el seu cost es molt major que lo que val un cortó de terra a les afores que es lo suficient per atendre a les necessitats escolars i am la ventatja de poré engrandir-lo si demà convé. I suposant i tot que un sola; a fora vila hagués de valer tres o quatre cents duros mes, per una cantitat tant petita i que només s'ha de gastar una vegada, ¿s'han de suprimir pati, jardí i altres dependències que avui son lo qui fa l'escola? Es tant petit el sacrifici i de tanta transcendència que trobam, no s'ha de discutir tan sols; i una altre cosa, l'escola es un tot orgànic que no admet companyia d'altres dependències administratives, i fentla en aquels solars, perilla l'aditament d'algunes d'aquelles. Es un tot i ha de tenir independència.

En quant 'n el poble no li es precis tenir tot axó plegat al contrari, si miram pel seu engrandiment, pensarem que una de les coses qui donen mes relleu a una població son els edificis públics i l'estat florent d'Artá, permet tenirlos a tots separats, independents i hermosos. Amb lo dit creim que queda ben vist, que no e-hi ha tal economia d'emplear un solar de dins i no un de defora, axó si totes les altres condicions d'orientació, ventilació, etc. no fossin suficients.

Mirem ara l'altre consideració, pot esser an el poble no li agradarà perque sirá escèntic i donem

per afirmitat aquest pot esser i preguntem ¿Cóm es que a les nacions que mes araunt he anomenades no tenen per res axó en conte? Elles tenen resolt el problema escolar, i el problema de las distancies, an els seus pobles, que poc mes poc manco son com els nostros, no es obstacle. Se tracta de docentes passes o un minut mes i está ben compensat per l'aireació mes perfecta, molt mes completa a fora vila aont no e-hi ha aglomeració de gent ni cases, amb malalts o sense, que son sempre un perill per els infants: i les escoles rurals no se fan, sense un camp d'experimentacions agricols, aont els atlots poren practicar i ensaiar totes aquelles coses que el dia de demà les han de esser de profit pel seu estament.

El poble pren lo que li donen i de les bones obres no'n sentim cap queixa. Lavoldrijo veure com una escola ben montada, una escola hermosa, no sigui del seu agrado; i an aquesta escola els alumnes maldament estiguin a l'altre extrem de la vila e-hi aniran amb gust, perque allà trobaran amb els mestres uns pares amorosos que les ensenyaran pels medis moderns d'intuició, mes clar, les ensenyaran tot jugant i vorem prest com els nins convertirán els pares mes refractaris amb defensors consumats de l'escola a foravila.

Feimles acabades d'una vegada, que no e-hi faltin, ni sales, ni material de cap casta, ni pati, ni jardins, ni escusats, ni lavatoris, ni museu, ni biblioteca, amb una paraula anem cap a l'ideal, que quant e-hu tendrem fet el poble gosará de la seva hermosura i en el cas contrari malahirá els dobbés mal gastats.

La Torre de Canyamel

Per tractar-se d'un dato curiós de la nostra historia transcrivim aquest article que segurament será ben rebut p'els nostres lectors:

La Torre de Canyamel que borró y en nuestros días ha hecho olvidar el nombre primitivo de Torre d'en Montsós que llevaba todavia en 1466, cuando don Juan II donaba a Francisco Prats mercader, en premio de sus buenos servicios, las aguas que bajaban por el torrente de Artá y discurrían por entre aquella y la posesión de Jerónimo de Orpí, ha inducido a los menos dados a investigaciones, a pensar que en dicha comarca debió de cultivarse en tiempo antiguo la caña dulce.

Y en efecto, la extracción del azúcar de esta planta, constituyó una industria mallorquina, tanto más importante a nuestros ojos cuánto no fué introducida centurias después de explotarse en la península, sino antes de propagarse y casi a raíz de su aparición en ella.

Aunque conocido de muy antiguo el azúcar, que Galeno empleó como medicinal, llamándole *sal indica* para denotar su procedencia, el cultivo de la caña dulce y su generalización en Europa, no empezó hasta que los árabes en el siglo XV desarrollaron las plantaciones ora en la Isla de la Madera, por mandato de D. Enrique regente de Portugal, ora en Canarias, Motril, Málaga, Granada y Almería, empleando para la extracción del delicioso producto los llamados trapiches movidos por fuerza animal o saltos de agua.

No podía pasar desapercibido a nuestros antepasados ese albor de una nueva riqueza agrícola, y fijos los ojos en ella según colegimos, asociándose un día Gabriel, Pedro y Antonio de Verí. Mateo de Sala, Pedro

Ametler y el antes nombrado Francisco Prats que había obtenido en 15 de Abril de 1466 la merced de las aguas antes mencionadas, empiezan a construir la fábrica u oficina que con el aprovechamiento de aquellas había de economizarles gastos cuantiosos, y recurren al Rey en demanda de franquicias que remunerasen los sacrificios que llevaban hechos.

Propensos entonces los monarcas a esta clase de concesiones, otorga a los suplicantes en 29 de Agosto del mismo año la que es objeto de estas líneas y colócase Mallorca con la industria introducida a la altura de los pueblitos que la habían prohibido años antes, no muchos, según demuestran los fastos de la historia.

Escritos estos párrafos; tenemos el gusto de transcribir la traducción que de una copia en latín (imperfectamente tomada del original, según creemos) nos ha proporcionado el último heredero del predio Torre de Canyamel en la seguridad de que de haber quien reflexione sobre el contraste que ofrece el espíritu emprendedor de los que en 1466 introdujeron un cultivo e industria nuevos, con el marasmo en que vivimos hoy a pesar de los medios sobrados con qué se cuenta para acometer toda clase de empresas provechosas y honrosas al mismo tiempo, para el país.

Nos Juan, por la gracia de Dios, Rey de Aragón, Navarra, etc etc.

Como debemos cuidar de todo aquello que pueda ser útil y honroso a nuestra república a fin de robustecer lo que sucumbe a las adversidades, sostener benditos las cosas a ellas anexas, o subvenir las cosas que menos pueden; y como vos, amados y fieles nuestros, Gabriel de Verí, Doctor en leyes, Mateo Sala, Francisco Prats, Antonio de Verí, Pedro de Verí y Pedro Ametler de la Ciudad de Mallorca, hayais determinado y comenzado a construir cierta oficina o trapitz de cañamiel en el término de la villa o lugar de Artá del reyno de Mallorca para fabricar azúcar, lo que será de utilidad y honor para la ciudad y reyno mencionados; y como no puede ser esto sin grandes trabajos y gastos por lo mismo y a fin de concluir esta obra y para que más libremente y con más prontitud podais conseguirlo; por tenor de las presentes y de nuestra deliberada consulta y cierta ciencia os hacemos gracia, absolución, definitiva remisión, franquicia y relaxación por el término de seis años, primer venidero y demás siguientes y no más, de la décima y de todo cualquier derecho que a Nos y a nuestra curia pueda espectral, sobre la recolección de las cañas mieles en dicho término y del azúcar que se elabore en dicho trapitz; por tanto, por el memorado tiempo de los seis años primer venidero y siguientes os hacemos francos, libres, quitos e inmunes de la paga o prestación decimal o de otro cualquier derecho que a Nos o a nuestra curia pertenezca sobre dichas cañas mieles que se elabore en dicho trapitz, etc.

Por lo que al respetable y magnifico Vidal Castell doriz y de Blanes, Lugarteniente general y etc. etc les decimos y mandamos estrechamente bajo pena de incurrir en nuestra indignación y de dos mil florines de oro a cualquiera que obrasen en contrario y retenerlos como nuestros para ser depositados en nuestra tesorería: cuya gracia, absolución, definición, remisión, franquicia y relaxación cuyas todas nuestras y cada una de las expresadas cosas, por el tiempo de dichos seis años, guarden y observen firmemente y hagan guardar y observar inviolablemente por todos etc. etc.

Dadas en nuestra ciudad de Zaragoza a los 29 de Agosto del año del nacimiento del Señor 1466: de nuestro reinado de Navarra el 41, pero el nono de los demás de nuestros Reynos.—El Rey Juan.—El sexto de Mallorca.—Visto por Luis de Caballería. Tesorero General.—Vosto. Vila Reg. Pro-Conservador.—Por mandato de mi Señor Rey, Juan de Coloma revisor por Luis de la Caballería Tesorero General y Vila Reg Pro-conservador.

EUSEBIO PASCUAL.

No'n vui de dobbés

Jo no sé ben bé si es veritat o no; però si no hu es podria esser ho.

Una vegada era un sabateret de portal que nomia Juanet, mes trempat qu'un jinjol. En tot lo sant dia no s'aturava de picar i cantar, mentres posava mitges soles i tacons.

Tenia dona i atlots; i si no tenia vadella al manco tenia pa. Tots es de casseva treballaven dotze hores, però tots vivien contents i alegres com unes xeremies. Mes encara; tot es carré participava des benestar des sabater, perque ell donava conversa a tothom, amb tots feia bromes i sempre en deia qualcuna que feia riure.

Damunt es pis de s'entrada aont vivia es sabater hei habitava el Sr. Matgí, un homo de bon tracto i carregat de pessetes i fins d'unses i tot.

Lo cert es qu'el Sr. Matgí li havia posat estimació an el pobre Juanet i moltes vegades se deia: «Tant pobret i sempre tan alegre, si fos ric faria tronar i ploure, tothom en parlaria com de s'homo més felis del mon». En sa ma del Sr. Matgí estava fer felis de tot an el pobre sabateret.

Per aixó un dia conversaren plegats i digueren:

—Juanet, ¿que t'hi vols morir an aquest portal?

—Quin remei? Si un homo es nat per un dobbé no arribará a sou.

—Deixet anar de sous, que ja no passen; mes valdria que tenguesses sa botiga des cap de cantó.

—Ja hu crec; més valdria anar en cotxo, menjar costelles i tenir sa butxaca plena d'unses.

—Tu ets pobre perque vols; aquí tens aquest paquet de billets de banc; planta botiga pes teu conte i si en vols més ja hu dirás.

Tonina... Tonina... mira... Desfé es paquet tú, perque a mi em tremolen ses mans... Ara si que mos ha tocat sa grossa... Veies... treu contes... cent i cent i cent son trecentos... ¡Jesús, encara més! ¿Que vol dir quinientas? Ah, ja sincosientas... Idó fan videntes... ¡aquest altre paquet! ¿Verge del Carmel! ¿qué pesa tanta moneda de paper!...

—Mira, Tonina: m'en vaig a comprar sa botiga de sa cantonada.

—Més valdria que comprasses sa de sa plassa que hi va més gent.

—A sa des cap de cantó hei van més senyors i paguen més bé.

—A sa de sa plassa hei ha més parroquia.

—Bé, vaja, callem. la de sa cantonada i s'ha acabat.

—No s'ha acabat, no; en parlarem d'aixó.

Ets ases no volen, però ses cadires colca vegada. Era sa primera vegada qu'una cadira de ca's sabateret pujava més amunt de dos pams damunt ses ratjoles; era sa primera vegada que na Tonina duia es cap fermat amb una bena.

—Be, Tonina, deixeu correr; un homo davagades s'acalora. Per aprenent llogarem en Xesquet, ¿no hu trobes?

—Trob qu'en Peret es mes aixerit.

—No, amb aixó no hi ha vel; jo estimava molt son pare.

—Aixó ¿saps qu'es? caparrudesa i ganes de perdre es dobbés

I assuxí ja hi hagué un garrot a l'aire, un garrot que estava a un recó i tot-hom podia jurar que mai per mai havia servit

Na Tonina, gemegant i plorinyant s'en va a jeure. Es fiis petits no tengueren qui los despuia i se quedaren adormits damunt es bancs.

En Juanet se quedá pensatiu tot sol amb so cap entre ses mans i així s'adormiscá i se posá a somiar; però ¡quins somis, Den meu! Después ell heu contava. Somiava qu'un dret d'or hermós, hermós, comensava a corre per damunt sa taula i a voietjar i anava tornant gros... gros... i voietjant més enlaire. Quant va esser gros com una roda de carro li caigué damunt es cap... ell llavones se despertá... era que somiava.

Aclucá ets uis y torná a dormir... i vegé com a dins un forn de pa e-hi aficaven una olla plena d'or i el treien quant estava ja ben fus i li deien:

—Vols or? Qui en tens, beuné;—i ell se posá a beure i se cremava es budells i de tant de mal que sentia se va tornar desperfar. Ja era de dia, ¡gracies a Deu!

En Juanet aixeca ets uis; ets atlotons caiguent en terra adormits i allá dins sentint es gemecs de sa dona, que no ha clucat ets uis en tota sa nit.

—¡Pobre, Tonina! ¡Malviatge es dobbés!

Al ondemá.

—Miri, Sr. Matgí; jo li agraeisc molt sa generosidad.

—Ola, ola, ¿ja tens botiga y dependents i has comprades pelis y soles?

—Jo no sé com dir-li, Sr. Matgí, lo molt qu'agradesc...

—I ara... ja hu crec... Si quant jo m'en vaig anar a Cuba, hagués trobat un homo generós així! Ara sa qüestió es fer un pensament.

—Es que ja'l som fet an es pensament.

—¿De que? ¿de quedarte sa botiga de sa plassa?

—No; de tornar l'hi es dobbés.

—¿Qué dius?

—Miri, vosté dirá lo que voldrá, jo li agraeisc, però an es dobbés, no 'ls-e vui, no 'ls-e vui i no 'ls-e vui... no 'm vui moure des portal, ni m'en mouré mai; aquí els-e té i dispensi.

El Sr. Matgí se quedá amb sa boca oberta; fins li va entrar una mosca dedins sense adornars'en, i pensant si estava despert o somiant, sentí ses martellades d'es sabateret que picant sola i estirant es ginyol, cantava com un homo felis.

J. R.

Embuis

La nostra gent es refractaria a ses innovacions i a ses millores. No e-hi ha remei. I perque es així, no s'ha donada conte de que ses aceres de sa carretera, son apropiat per passar-ne, evitant ses molesties que sa pols i es trànsit ocasionen, però, com cada hu fa lo que vol del seu cos, dexam-ho anar i qui vol sebre una altra cosa ara la direm. Es l'abus que fan carretés, mercadés i altre gent que té bestia, els quals per evitar sa petita molestia de voltar pes pas que sa Plassa del Rei En Jaume (Plassa nova) té a sa part de dalt, adressen qes cantó de *Ca's Carrillo* sense respectar s'acera, la qual dins poc temps vorem sense fesumia. ¿No e-hi veis els qui s'abusan que aquella acera no es per passar bisties, ni carros? I els esterns ¿no saben tenir més pipella per veure aquestes coses? Per Deu, correngiu-vos no siguin coses que qualcú haja d'ensenyar-vos el respecte que merexen ses coses públiques.

S'estat actual d'Espanya, es un dels mes crítics que ha atravesat sa nació de molts d'anys a-n aquesta banda. Per una part; els partits de torn empenyats amb sostenir ses ruines de s'Estat i per altre els homos qui valen, treballant per edificar demunt aquelles un nou casat, devont surtin abundants raigs de llum renovadora. ¿Qui gonyará? Bé voldriem fossin aquests derrers, qui si seguim així, sa nació, qui quant acabi la gran guerra, podria estar de fet dins sa nova vida, dins es pler i s'abundancia, sa nació que podria servir de condol a ses qui ara se destrueixen, quedará postergada i retirada, sense una esperansa petita, de navegar adins sa nova era.

Es diari de Madrid *El Debate* ha publicades unes entrevistes que es seu redactor Cirici Ventalló, ha tengudes amb el moro El Raisuli, que com tot-hom sab, es, de fet, el sultá de El Rif.

S'opinió d'aquest senyor moro, es interessantíssima i curiosa en ses circumstancies actuals, descriu els mals d'Espanya, els quals les creu engendrats i fomentats per ses influencies estrangeres especialment d'Inglaterra, i per s'individualisme dels espanyols, comparable amb so dels seus paisans.

Diu que s'única nació que pot lligar bé amb ells, es Espanya, sempre que respecti sa seva independencia, demostrant per nohros una gran simpatia; si no ocupan Tanger, diu, els qui mos oprimeixen l'ocuparán.

¿Quants n'hi ha d'espanyols qui pensen com El Raisuli! Però, desgraciadament no tenen a la seva ma, el fer aquesta i altres coses de profit per sa nació. ¡Quina llástima, que els nostres governs no aprofitin aquestes bones disposicions per crear una font inagotable de riquesa! Quant se resolguin, sirá tart.

Per sa crónica de *La Veu de Mallorca* del dia 7 mos enteram de que s'Assamblea municipalista celebrada a Barcelona i a la qual, com es sabut, es nostro Ajuntament si va inscriure, ha obtingut un èxit verament transcendental.

Son de capdal importancia els estudis que s'hi han fet i les tesis que s'han discutides respecte de l'hisenda dels municipis.

Si conseguissen aclarir un poc aquest embui se ferien merexedors de sa gratitud de la Patria.

Mos crida s'atenció sa campanya que fan alguns periódics de Ciutat, sobre l'encariment dels queviures, la trobam un poc equivocada en el seu fonament en lo que fa referencia a alguns articles, els ous, per exemple.

S'ha de tenir en conta que ses gallines menjén i sa major cantitat de menjá mos ve de fora; es menjá s'ha encari molt, per lo tant, es molt just que es producte també s'encaresqui. Si s'anás a sa soca, a procurar i conseguir una baxa en el seu preu, els ous anirien mes barato. Per altre part, ara es una de ses temorades de poca posta, i se sab que sa poca existencia

i sa molta demanda, fan pujar els preus. Aquí els ous se paguen a una peseta coranta cèntims.

No pot esser comprar l'arrós car i vendre els nostres productes barato; es necessari s'equilibri. Si es govern pogués conseguir aquest amb uns preus mínims, es clar que siria l'idea. Però ¿que pot? anau-o a aclarir.

...aclarits

Sa nostra primera autoritat civil amb sa recta intenció que el caracteriza, mos ha aclarit, el des /oc, donant ordres terminants an els cossinés perque estiguin alerta amb tal vici i que no dexin entrar els joves menors.

Es dels atlots, avisant la policia perque tengui esment a que no'n fassin de ses seves amb tanta llibertat com fins ara.

Fent netetjar sa calçada des rentadors perque s'aigo arribi neta i d'hora, per cumplir sa seva missió.

Además ha privat de tirar aigos brutes pes carrers; ha fet arretglar els imbornals de ses clavegueres, perque, ara a l'estiu, no deixin passar cap mala olor i fa netetjar sa çiquia aon desemboca sa clavaguera fins an es Millac.

Seguesqui pes camí comensat i no desmai que no li ha de faltar es costat de sa gent de seny i sa felicitació des poble, que es sanetjament moral i material son escalons mals de pujar de s'escala de s'ordre, per arribar al cim de la qual no li mancará sa nostra ajuda.

Filicumis.

Relligioses

A n'es Convent dels PP. Franciscans, diumenge se, celebrara festa solemne en honor a St. Tarcici. A les set hi haurá comunió general. A les 10 Misa solemne a veus amb combinació amb la *De Angelis*, amb exposició del Santíssim. Predicarà les glories del Sant el P. Tous, Franciscá. El Capvespre, hei haurá funció propia de l'associació amb exposició, Trissagi a veus, i processó per dins l'Iglesia.

En la nit del 24 al 25 Vigilia general de la Adoració Nocturna aniversari de la inauguració d'aqueixa institució.

Dia 22. Comunió general dels Terciaris.

Un pintor

Per tractarse d'un amic nostre, conegut an els pobles de la Comarca, el fit según dels senyors de Son Jaumell, copiám d'una crónica de Aidon sortida en el darrer número de *«La Veu de Mallorca»*, lo que segueix:

Joan Antoni Fuster Valiente, exposa per primera vegada, i aporta un valor nou dins la pintura mallorquina. Es realment un pintor de fibra, colorista potent, amb una visió molt decorativa i personal del nostre paisatge. La seva tela de la casa pagesa, d'una lluminositat extraordinaria, destaca del conjunt; les altres dues estan poc resoltes i son més arbitràries no obstant tenir coses molt belles de color.

Les seves teles han fet bona impresió entre els intel·ligents; en canvi, no haurán agradat probablement a una gran part del nostre públic assustadiç, que encare rendex culte al *pompierisme*, conservant el respecte a les nostres fórmules acadèmiques.

No consideran a-n En Fuster un pintor format, però si un temperament fort, de qui pot esperar-se una obra de positiu valor, si una vegada equilibrat, logra conservar la seva potencia inicial.

Ajuntament

Sessió ordinària de dia 1 de Juriol

En aqueixa sessió se acordá lo sigüent:

- 1.er Aprovar l'acte de la sessió darrera.
- 2.^{on} Aprovar l'extracte dels acorts presos per l'Ajuntament durant el mes passat i enviar-lo al governador.
- 3.er S'acordá la distribució de fondos per capitols a fi de satisfer les obligacions d'aquest mes.
- 4.ta Se cubriren les vacants ocorregudes en les Comissions permanents d'Aquest Ajuntament, conforme a lley.
- 5.ta Vacant el càrrec de Regidor Sindic se elegí i proclamá a D. Juan Nabot Vives.
- 6.ta El Sr. Batle doná compte al Ajuntament d'haver-se destituit an en Jaume Bonnin Picó de celador i d'haver-se posat a son lloc a Josep Pomar Garau.
- 7.º Igualment digné el Sr. Batle que haguent dimitit el batle de barri D. Mateu Llodrá Massot havia anomenat p'el mateix càrrec a Pere J. Bonnin Pomar.
- 8.º Fou anomenat caminer interi del municipi en Gabriel Massanet Fornés amb el sou consignat en presupost.
- 9.º Arreglar els sifons de la cloaca i pintar ses portes facultant al Sr. Batle perque posi grifons nous a totes les cantines que cregui sia convenient.

10. Depositar a la Sala o en altra lloc apropiat les portes i altres objectes inservibles dels edificis que s'abandonin en el Claustre del Convent.

11. Autorisar a D. Josep Oliver Capó per instal·lar un toldo plegadís davant caseva n.º 3 del carré de l'Estrella mentres no estorbi el pas per aquest carré.

12. Autorisar al Sr. Batle perquè fassi tancar grifons particulars al creureu convenient.

Sessió del dia 8 de Juliol

1.ª Se nomenaren els individus de la Junta Pericial.

2.ª S'acordà que quedassen vuit dies damunt la taula alguns comptes municipals que foren presentats.

3.ª A proposta de D. Miquel Morey segon tinent batle s'acordà donar un vot de confiança al Sr. Batle perquè cudi i dirigeixca tot lo que pertany a les pròximes festes de St. Salvador.

4.ª Suposat que durant l'estiu hi ha sempre estretynedat d'aigo i s'ha de regular la que s'adona als particulars i grifons públics i essent que 'l municipal que abans s'en cuidava te prou feina en atendre a altres feines del seu càrrec s'acordà anomenar a D. Francesc Fortesa Pinya per aquell servici, pagant li cent pessetes anuals com a retribució per aqueix treball pagant-se del capitol d'imprevists.

5.ª Per sanetjar el torrent del Millac se facultà al Sr. Batle per entrevistar-se amb els propietaris collindants per la construcció de les clavegueres que s'han oferit a construir amb s'ajuda dels peons caminers.

6.ª La comissió d'obres da conte d'haver dat sa tirada a n'en Gabriel Massanet Gili per fer una paret a sa part des torrent des Millac.

7.ª El Sr. Batle donà conte a s'Ajuntament de que està disposat a fer una enérgica campanya contra els propietaris de botigues de vendre que robin en el pes i mesura, suplicant a la comissió de pesos, mides i mesures que li ajudi. L'ajuntament fe consignar amb acte haver vist amb agrado la seva decisió.

I donat conte p'el Sr. Batle dels treballs qu' han fet els caminers durant la setmana, va aixecar la sessió.

Crònica

De Canostrà

Dia 30.—Se celebra sa festa de St. Marsal; son molts els qui la tenen promesa, per haver tengut dolor, per això acudeix molta gent a l'ofici que fou solemne predicant el P. Fr. Gabriel Tous. T. O. R

El decapvespre hi ha corregudes dins es sac i canyes, que se veuen molt animades especialment d'atolea.

Rebem notícia de que a Inca mor son pare de Mestre Miquel Duràn, Director de «La Veu d'Inca». L'acompanyam amb el sentiment.

Segueixen envant els treballs encaminats a implantar a la nostra vila el consum per Utilitats. Diàriament surten comissionats de la Sala alguns escriptors i altres empleats que van anotant finques i noms de propietaris. Se veu que el nou batle està disposat a dur-lo a cap enguany mateix.

Dia 4.—Durant la vetlada qu' es molt clara, e-hi ha per tot estols de gent qui contemplen l'eclipse de lluna anunciat. Com no es frecuent poder contemplar un eclipse total, a l'hora en que 's verifica de les 9 a les 10 i quart son molts els admiradors, qui 'n resten meravellats.

Dia 7.—Mos diven que està malalt i que guarda llit, l'amo'n Juan Esteva de sa Cabaneta, propietari de sa Central elèctrica de Petra. Desitjam al nostre amic una pronta i total milloransa.

A Palma mor, después de rebre els Sants Sagraments D. Ignaci Figuerola, Director del establiment comercial de tanta fama *Almacenes San José* persona activísima i bondadosa que amb son treball constant havia lograt posar son comers a primera retxa. Rebega s'esposa el nostre condol.

Una comisió del nostre Ajuntament composta del Sr. Batle D. Antoni Cano i Mestre Andreu Femenies i el Segretari D. Rafael Sard. van a Son Servera per estudiar la qüestió del consum per utilitats i al mateix

temps tenen una entrevista amb el distingit mestre don Jaime Fornaris. per tractar de la qüestió de locals escolars. que avui interessa ferm també al nostre Ajuntament.

Referent an aquest darré extrem, sabem que no's deixa de mans aqueix assumpte de la construcció d'escoles. Així es que s'han demanats els plans de les escoles de Sineu, Alcudia i altres en construcció o en projecte, a fi d'estudiar amb fonament sòlit i resoldre nrest. Segons diuen, el batle actual te ganes de comensar-les enguany mateix.

Beníssim. Això mereixen un aplaudiment general, ja que fa molt de temps es un desitj popular.

Dia 8.—A Cala-Ratjada amb motiu de s'inauguració de l'electricitat en aquell lloc de estinetx, se celebra festa popular aont s'hi traslada moltíssima gent d'Artá i Capdepera que donen gran animació an aquell viciari.

Dia 11.—Troben mort an es garrigé de Sa Canova l'amo'n Biel Rivet, just a devora es pou aont havia anat per negar. Havia dit a sa dona que hi aniria el mitjdia, i quant aquesta va veure qu'eren les dues i no compareixia, acudí a cercar-lo i el va trobar agonisant, ajagut en terra amb una ferida an es front de resultes, segons diuen d'haver pegat amb ell damunt una pedra quant va caure. Deu l'haja perdonat.

Com ja s'esperava, l'anyada ha respost a lo que s'havia consebut i tal volta a molts ha enganat per excés. No senten casi ningú que se queixi i en canvi en sent molts qui retreuen coses grosses. Una de tantes cinc barcelles de sembradura de blat han fet 28 corteres; i així moltes mes que no recordam. Ara se sembre ortolissa a les totes; e sconeix que la gent ha cobrat coratge i te esperansa. Com hei ha enguany abundancia d'aigo, s'en pot fer molta.

Els arbres tots duen un esplet gros. Figueres, pomes, pereres etc. tot està carregat qu' es una hermosura. Gracies a Deu.

El temps s'ha possat fort de bon deveres, fa molta calor; així es que son moltíssimes les famílies qu'han sortides a estivetjar.

Al Sindicat Agrícola s'hi nota gran actividad en les feines d'empotar *popa* d'aubercoc.

Juliol

Som al mes de juliol
i un baf fort la terra exhala;
la monòtona cigala
entona himnes al sol.

Batent al feb oratjol,
amb un capell ample d'ala
el bon pagés rescabala
del hivern el desconsol.

Prop de la garbera airosa
nimbade de claretat,
una terrola cendrosa
p'el rostoll assoleiat
valatetja concirosa
cercant son niu ja espanyat.

A. F.

Juliol 1911.

El dia 7 d'aquest mes, después de molt llarga i penosa malaltia, sufrida amb cristiana resignació, passà a millor vida Mestre Miquel Femenies Cursach a l'edat de 68 anys. Persona de tracto afable i de mols bons sentiments, se tenia captades simpaties generals, de lo que 'n feu prova la manifestació de dol numerossísima qu' assistí als funerals.

Deu li hagi dat el descans etern. Acompanyam a sa familia amb son just dolor, especialment al nostre bon amic Mestre Andreu, regidor del actual Ajuntament.

Registre

Naixemetns

Nins 1.—Nines 1.—Total 2.

Dafuncions

Juan Sureda Carrió (a) Balaguer, viudo de 68 anys, de cancer del fetge.

Teresa Picó Pomar, casada de 82 anys, de inflamació an els budells.

Pere Francesc Sard Massanet (a) Sard de 68 anys, viudo, de gastritis.

Miquel Femenies Cursach (a) Femenies, de 68 anys, de grangena a ses extremitats.

Gabriel Rivet Vives, garrigué de Sa Canova, casat de 34 anys de hemorragia cerebral.

Resum: 4 homos y 1 dona.—Total 5

Al cel sien tots

Entreteniments

(Solucions als del número passat)

A les Preguntes: 1.ª Ombra. 2.ª Esser abaix.

A les semblances: 1.ª En que te coa. 2.ª En que te maneg. 3.ª En que n'hi ha de fondos.

Jeroglific: Es pecat es diu i es pecadó no.

Fuga de vocals

Mes guanya si no m'engany
qu' es conradó un barber
qu' aquest sega l'any enter
i aquell una volta en l'any.

D'Avui

Preguntes: 1.ª ¿Perqué es cavalls tenen sabonera a sa boca?

2.ª ¿Perque 's qu' es gall's quant canten acluquen ets uis?

3.ª ¿Com heu fariem per dur aigo amb un garbell?

Semblances: 1.ª ¿Ambe que s'assemblen ses llatugues a moltes cases riques?

2.ª I un tinté a una cipia?

3.ª I un billá a un Director de música?

Endevinais

Quatre soldats
van de patrulla
quant un se vesteix
s'altre se despuia.

Rombo

Sstituïu aquests puns per lletres, de modo que llegits horizontal i verticalment, diguin:

Una consonant.

Nom d'una fiera.

Un animal carnicé.

Un animal de ploma.

Lo que diu un qui s'admira.

Fuga de vocals

amb s. m. g. t. r. n. t.

v. g. n. c. t. v. s. d. n.

. s. c. l. t. 'l. r. q. s. n.

q. v. d. v. v. r. r. n. t.

Les solucions al n.º qui ve

GRAN COLMADO ARTANENC d'en GUIEM BUJOSA (a) Ganancia

SE VENEN BONS I BARATS

Comestibles de tota casta, licors, dolces, galletes, etc., etc. : : : Grandiós surtit de Perfumeria

Aquesta casa es s'unica depositaria dins Artá del celebrat ANIS TUNEL

Fixau-vos be en sa Direcció: CARRE DE PALMA, 3-ARTA

S'agencia Bujosa (a) Ganancia serveix amb esment, puntualitat i barato qualsevol encàrrec se li fassa per ciutat i pels altres pobles de Mallorca

Despaig a Artá: Carré de Pama, n.º 3 Despaig a Palma: Estanc d'es Banc de s'Oli

GRANDES ALMACENES **S^{AN} JOSE** DE Ignacio Figuerola

Sastreria, Camiseria, Merceria, Zapateria, Pañeria,
Lleneria, Pañoleria, Lenceria,
Generos de Punto, Sederia, Articulos para Viaje

OBJETOS PARA REGALO

Depósito de máquinas parlantes PATHEFONO

PRECIO FIJO

CENTRAL: Brondo, 7 9, 11, Borne 118 TELEFONO, 217

DISPONIBLE

NO COMPREU CAFE
que no passeu abans per sa botiga d'en
JAUME CABRER
que'l té bo i fresc.

Allà hei trobareu tota casta de
comestibles i a tot preu.

Arrós, verdures, patates, etc., etc.

Carré de Antoni Blanes Juon (antes Puput)

Mestre Arnau Casellas (a) Garameu
VEN A TOT PREU
Vins de taula i Vins blancs
DE SA DAVESA
Recta, 8 ARTA

FARMACIA
DE
LLORENS GARCIES
OBERTA A TOTES HORES

Vins i aixarops medicinals
Aixarop de cues del Dr. Morey preparat amb
erba cuquera d'Artá

PLASSETA D'ES MARXANDO

GRAN BOTIGA
amb género de tota casta i a tot preu;
calçat fí i de moda
A CANA VIVES
Carré de Parroquia, 1

CAP BOTIGA
ven en millós condicions que sa d'en
JUAN VICENS (A) JAN
Tota casta d'articles, comestibles, galletes, etc.
Es representant de sa Perfumeria
L. CACCIO
Té depòsit de MAQUINES DE COSIR
PAP LAUCONS
com també tota casta d'instruments musicals,
guiterres, bandonies, etc.
DIRECCIÓ: ALCARIOT, 3

EBANISTERIA MODERNA
DE
MIQUEL MOREY
Mobles fins de tots els estils p'el parament de casa
Especialitat en cordats de cadires a l'antiga
Pintats i decorats fins, de tots els gusts
Carré de la Parroquia, 7 ARTA

Llibres d'ocasió
S'en venen en aquesta
Administració
Quatre Cantons, 3

UN SENYOR

Vol vendre una His-
toria Universal d'en
Cesar Cantú; 43 toms
bellament enquader-
nats, planches dora-
des, casi nous a bon
preu.

Informarán en aques-
ta administració.

Rondaies de Menorca
per
Andreu Ferrer
Un volum en 4art
2 PESSETES
Demanaules a la llibreria de
FERRER Y SUREDA
ARTÁ

En aquesta Administració
podeu encarregar
tota casta de
IMPRESOS
Se serveixen amb prontitut

Llibreria, Papereria i Centre de Suscripcions
DE
FERRER Y SUREDA
aquí trobareu paper de tota casta a la menuda i en
gros, plecs, libretes, tintes, llapiceria, etc.
Llibres escolars i religiosos
A PREU DE CATALEC
s'encomanden de tota casta en tota puntualitat
QUATRE CANTONS, 3

DISPONIBLE